

UDK 911.3(100)
DOI br.107251/SVR1306323M
COBISS.BH-ID 3694616

PRIKAZ STUDIJE

GEOPOLITIKA U SAVREMENOM SVETU

Autora: **Prof. dr Momčila Sakana**

Izdavač: **Nezavisni univerzitet Banja Luka, 2012.**

Štampa: **Grafid Banjaluka**



Studija pod naslovom: „**Geopolitika u savremenom svetu**“ – u izdanju NUBL-a, Banja Luka, 2012. godine, originalno je (može se slobodno reći i kapitalno) naučno delo autora prof. dr Momčila Sakana. Studija je obima 296 kucanih strana teksta u formatu B5, odnosno oko 30 autorskih tabaka, sa 361 fusnotom i 66 slikovno-tabelarnih prikaza. U spisku literature autor je naveo 185 bibliografskih jedinica i 61 izvor sa interneta.

U *uvodnom delu* date su epistemološko-metodološke osnove geopolitike kao nauke.

Razrađeni su problem i predmet istraživanja, identifikovani su naučni i praktični ciljevi, definisana je opšta i pet posebnih hipoteza, objašnjen je način istraživanja i ukazano na naučnu i društvenu opravdanost istraživanja i izrade studije. Tako formulisane epistemološko-metodološke osnove izvedene su po definisanim metodološkim pravilima i mogu poslužiti kao egzemplar u procesu prijave i izrade master teza i doktorskih disertacija.

U *prvoj celini glavnog dela* obrađeni su pojam i naučna izgrađenost geopolitike. U delu o definisanju, autor prvo polazi od etimologije termina geopolitika, a zatim komparativno analizira sedam definicija iz leksikografske građe i jedanaest definicija samostalnih autora. Na osnovu

te, komparativne, analize definiše geopolitiku kao nauku koja se bavi problemima vođenja politike u odnosu na geoprostor države i zemlje u celini. U delu o naučnoj izgrađenosti geopolitike, autor detaljno objašnjava njene osnovne konstitutivne elemente (predmet, teoriju, jezik i metodu) i daje ocenu njihovog stepena izgrađenosti. Naročito razrađuje naučnu teoriju geopolitike, gde identifikuje i objašnjava njen predmet; osnovne pojmove (rečnik); osnovne stavove, odnosno principe i postulate; hipoteze; zakone i teoreme. U tom delu, autor objašnjava geopolitičku kartu sveta čije je osnove dao čuveni engleski geopolitičar Helford Makinder i definiše značenje termina: aerokratija, atlantizam, mondijalizam, telurokratija, talasokratija, rimland, i druge.

U *drugoj celini glavnog dela* dat je kratak prikaz istorijskog razvoja geopolitike sa aspekta njene geneze i razvoja i osnovnih teorija tvoraca geopolitike. Autor uočava da je geopolitika prisutna od kada postoje države i druge zajednice ljudi, ali da njen pravi razvoj u naučnom smislu počinje tek od polovine dvadesetog veka. Autor, zatim, uočava da su se geopolitikom bavili brojni filozofi i drugi, naročito, vojni teoretičari... Kao realne tvorce geopolitike, međutim, navodi: Racela, Kjelena, Makindera, Mahana, Spajkmena, Haushofera, Šmita, Savickog... i osnovne postavke njihovih teorija marginalno zahvata u tom delu teksta.

U *trećoj celini* objašnjene su savremene teorije geopolitike, sa težištem na savremenom atlantizmu, evropskim geopolitičkim teorijama i neoevroazijstvu.

U *četvrtj celini* autor objašnjava geopolitiku: Sjedinjenih Američkih Država, Rusije, Evropske unije (u okviru nje posebno: Nemačke, Francuske, Ujedinjenog Kraljevstva), Turske, Kine i Japana. Navedene države analizira sa različitih aspekata: geoprostor, privreda, stanovništvo, vojni faktor..., ali geopolitičke ambicije imaju dominantan značaj.

U *petoj celini* objašnjen je balkanski geopolitički čvor sa težištem na geopolitici zemalja zapadnog Balkana (Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije, Srbije i Crne Gore). Autor primećuje da te zemlje u tranziciji nemaju svoju stabilizovanu geopolitiku koja se zasniva na konkretnom prostoru i u kompleksnom okruženju. Pre bi se, prema njegovom mišljenju, moglo govoriti o dnevnoj politici radi ostvarivanja interesa pojedinaca i društvenih grupa i uticaja regionalnih i svetskih sila, koje vrše snažne političke, ekonomske, vojne, kulturne, religiozne i druge pritiske na podaničku političku elitu na vlasti i na taj način realizuju svoje vitalne geopolitičke interese.

U *šestoj celini*, autor ukazuje na uzroke i posledice razbijanja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i njihove geopolitičke implikacije na uspostavljanje, razvoj i održavanje mira u regionu. Autor naročito ukazuje na geopolitičke posledice fragmentacije balkanskog naroda u fizičkom, ekonomskom, političkom, kulturnom i svakom drugom pogledu, što predstavlja stalnu (latentnu i realnu) opasnost po sigurnost ljudi i mir u regionu.

U *zaključcima* autor prikazuje nešto obimniju sintezu svih navedenih celina glavnog dela teksta sa težištem na nužnosti i mogućnosti razvoja poverenja i saradnje među narodima i uspostavljanja, razvoja i očuvanja mira u regionu. Naročito insistira na sticanju uverenja da je mir nužan i moguć, ali samo u situacijama kada prestane mržnja i želja za osvetom i kada se rešavanju konflikata pristupi civilizovano–nenasilnim putem; bez pretnje silom, uz uvažavanje državnih i međunarodnih pravnih normi i poštovanje ljudskih prava i sloboda uopšte.

Uopšteno rečeno, studija: „Geopolitika u savremenom svetu“, je urađena u duhu svih prihvaćenih stručnih, naučnih i metodoloških principa i predstavlja unikatno, originalno i kapitalno naučno delo autora. Ona sadrži sve bitne elemente, činjenice, informacije i objašnjenja, potrebna za razumevanje geopolitike kao nauke i prakse država, vlada, vodećih političkih elita – aktera u međunarodnim odnosima. U studiji je argumentovano, koncizno, neposredno i određeno objašnjena geopolitika od njenih prvih početaka do današnjih dana. Istaknuti su njeni najznačajniji tvorci, njihova gledišta, kritička ocena doprinosa geopolitici. Objasneni su osnovni geopolitički pojmovi i termini, bez kojih nije moguće razumevanje ove nauke. Posebna pažnja posvećena je razjašnjavanju odnosa geopolitike i drugih, njoj bliskih nauka i naučnih disciplina (istorije, geografije, političkih, vojnih nauka, etike i drugih). U potrebnoj meri su razmotrene teorija i praksa geopolitike, njihov istorijski razvoj i promene. Svi delovi studije su, dakle, razrađeni po najvišim metodološkim standardima razmatranja složenih naučnih problema. Na tim osnovama može se zaključiti da će studija imati veliki broj poklonika i da će naći sigurno mesto u savremenoj naučnoj misli iz oblasti geopolitike.

Kroz ceo tekst studije, autor na prihvatljiv i neophodan način ističe ulogu i značaj etike u ponašanju ljudi, vladajućih struktura i elita u društvu, njihovih obaveza da se tim rukovode u pristupu društvenom životu, svakodnevni odnosima i humanom, mirnom rešavanju svih nesuglasica, problema, bez pribegavanja sili i korišćenju oružja. Moral je, prema njegovom mišljenju, bitan činilac u vođenju državne politike i u odnosima među ljudima uopšte. Polazeći od osnovnih moralnih normi i običaja, državnici, vlade, društvene elite i stanovnici, mogu i dužni su da predupreduju nesporazume, sukobe, borbe i ratove.

Iako prevashodno namenjena kao fakultetski udžbenik, studija je sadržajem, načinom argumentacije, jezikom i stilom saopštavanja, poželjna za širok krug čitalaca. Njene osnovne vrednosti su: saznajne, naučno podsticajne, metodološke, aktuelne i etičke. Zato je sa zadovoljstvom preporučujem našim čitaocima.

dr Slobodan Mikić,
general-major u penziji